

НАУКОВИЙ

ВІСНИК

ЧЕРНІВЕЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Рік заснування 1996

Випуск 669-671

Економіка

Збірник наукових праць

Чернівці
Чернівецький національний університет
2013

Науковий вісник Чернівецького національного університету: *Збірник наукових праць*. Вип. 669-671. Економіка. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т., 2013. – 296 с.

Naukovy Visnyk Chernivetskoho natsionalnoho Universitetu: *Zbirnyk Naukovykh Prats*. Vyp. 669-671. Ekonomika. – Chernivtsi: ChNU, 2013. – 296 p.

У науковому віснику представлені різноманітні аспекти розвитку інституційних систем національних економік. Розглядаються актуальні проблеми історії економічної науки, теорії та практики економічного зростання, функціонування фінансового механізму, маркетингової системи, економіки підприємства та організації підприємництва, міжнародної економіки та економічної кібернетики.

Для науковців, фахівців-практиків, викладачів навчальних закладів, аспірантів, студентів – усіх, кого цікавлять теоретичні та прикладні аспекти економічних досліджень.

In the scientific journal presents various aspects of the institutional systems of national economies. Actual problems of the history of economic science, theory and practice of economic growth, the functioning of the financial mechanism, marketing systems, enterprise economics and business organization, international economics and economic cybernetics.

Intended for researchers, practitioners, teachers of educational institutions, graduate students - all who are interested in theoretical and applied aspects of economic research.

Редколегія випуску:

*Нікіфоров П.О., доктор економічних наук, професор (науковий редактор);
Лопатинський Ю.М., доктор економічних наук (заступник наукового редактора);
Саєнко О.С., кандидат економічних наук, доцент (відповідальний секретар);
Буднікевич І.М., доктор економічних наук, доцент;
Галушка З.І., доктор економічних наук, професор;
Григорків В.С., доктор фізико-математичних наук, професор;
Євдокименко В.К., доктор економічних наук, професор;
Ковальчук Т.М., доктор економічних наук, професор;
Кузьмін О.Є., доктор економічних наук, професор;
Лютий І.О., доктор економічних наук, професор;
Саблук П.Т., доктор економічних наук, професор;
Запухляк В.М., кандидат економічних наук, доцент;
Сторощук Б.Д., кандидат економічних наук, доцент.*

Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
Свідоцтво Міністерства України у справах преси та інформації
№ 2158 серія КВ від 21.08.1996

Загальнодержавне видання
*Внесено до нового Переліку наукових фахових видань України
згідно постанови президії ВАК України від 14 квітня 2010 р. № 1-05/3
(Бюлетень ВАК України, № 5, 2010, ст. 10)*

© Чернівецький національний університет, 2013

Папір офсетний. Формат 60x84/8.
Ум. друк. арк. 34,41. Тираж 100 прим. Зам. № 164
Виготовник: Яворський С. Н.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ЧД №18 від 17.03.2009 р.
58000, м. Чернівці, вул. І. Франка, 20, оф.18, тел. 099 73 22 544

ЗМІСТ

НАУКОВА СПАДЩИНА ЙОЗЕФА АЛОЇЗА ШУМПЕТЕРА І СУЧАСНІСТЬ: ПОГЛЯД ІЗ МИНУЛОГО В МАЙБУТНЄ

Галушка З.І., Соболева М.В. Концепція «sozialokonomik» Й. Шумпетера та значення міждисциплінарного підходу в сучасних економічних дослідженнях.....	3
Соболев В.О. Розвиток теорії демократії Й. Шумпетера в концепціях прийняття колективних рішень...	9
Москаленко О.М. Випереджаючий економічний розвиток і його ключові ознаки в полі досліджень еволюційної теорії.....	14
Губатюк І.В. Творча спадщина Й. Шумпетера та специфікації економічних інтересів.....	20
Кравець В.І. Напрями еволюції фінансових інститутів у контексті концепції інноваційного розвитку Й. Шумпетера.....	24

ЕКОНОМІКА Й УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Якобчук В.П., Литвинчук І.Л. Інституціональна архітектоніка інноваційних систем: європейські технології державного управління.....	29
Поченчук Г.М. Модифікація системи державного регулювання фінансовою сферою економіки.....	33
Мазур Г.Ф. Концептуальні засади прогнозування розвитку агропромислового виробництва України.....	38
Заволічна Т.Р., Запужляк В.М. Особливості земельного адміністрування в фокусі інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України.....	45
Кучерівська С.С., Гладчук О.М. Соціальні інновації як відповідь на сучасні економічні виклики.....	48
Сасенко О.С. Тенденції розвитку та парадокси соціального підприємництва в Україні.....	52
Даниліна С.О. Злиття та поглинання в Україні.....	57
Завезіон М.О. Стан і структура джерел фінансування інвестиційної діяльності в економіці України.....	63
Руда О.В. Перспективи оптимізації функціонування та розвитку виробничого потенціалу України.....	69

ФІНАНСИ. ГРОШІ. БАНКИ ТА БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ.

Швец Н.Р., Фустій Р.П. Посилення соціальної складової банківського нагляду в Україні.....	72
Грешко Р.І. Формування механізму фінансового оздоровлення підприємств у сучасних умовах.....	78
Гордіца Т.М. Сучасний підхід до визначення ролі банкінгу як «ефору ринкового господарства».....	83
Пукач О.О. Показники якості в організації фінансування суспільних послуг на місцевому рівні.....	88
Кирилейза І.С. Формування ресурсної бази банків в Україні.....	94
Тонкопрядов Є.О. Особливості формування доходів бюджету Пенсійного фонду України.....	98
Сидорович О.Ю. Сутність і пріоритети удосконалення податкового адміністрування в Україні.....	105
Жебчук Р.Л. Теоретико-методологічні підходи до визначення поняття «якість бюджетного планування».....	111

ЕКОНОМІКА Й УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Ковальчук Т.М., Вергун А.І. Теоретико-методологічні засади аналізу фінансового стану підприємства за стадіями життєвого циклу.....	116
Буднікевич І. М., Руденко М.М. Основні напрямки визначення суті маркетингу в некомерційній сфері.....	123
Шилепницький П.І. Роль трансакційних витрат при здійсненні державно-приватного партнерства.....	129
Ніщенко В.С. Фінансово-кредитний механізм фінансування діяльності агрохолдингів.....	135
Мілінчук О.В. Реалізація стратегії зростання вартості підприємства: бюджетний підхід	144
Тучковська І.І. Стратегічне управління збутовою політикою торговельного підприємства.....	151
Веселовська О.Є. Формування фінансового механізму інтегрованих структур.....	156
Кулик В.М. Життєвий цикл інноваційного продукту та відповідні види науково-інформаційних досліджень.....	159
Вільчинська Н.Л. Економічна сутність розвитку підприємства	163
Войцехівський В.О. Сутність стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємства...167	
Біляр А.І. Стратегічний облік і аналіз зовнішнього середовища в контексті концепції сталого розвитку.....	171
Дідух В.В. Процесний підхід до управління підприємством як предмет реінжинірингу.....	176
Амбарчян В.С. Упровадження моделі очікуваних збитків для оцінки зменшення корисності інвестицій, що оцінюються за амортизованою собівартістю.....	183
Венгер Є.І. Інноваційна діяльність як основа розвитку промислового підприємства.....	191

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ

Антохов А.А. Інституційні обмеження для молоді на ринку праці в умовах модернізації економіки...195	
Антохова О.Ю. Взаємовпливи модернізації економіки і ринку праці: теоретичний аспект.....	199
Білоус С.І. Основні характеристики та умови забезпечення конкурентного середовища страхового ринку.....	203
Ковтун В.Г. Особливості інноваційних процесів у сучасній сфері послуг.....	207
Скиба Т.В. Мотивація розвитку сільського підприємництва: гендерний аспект	212
Григор'єва Я.В. Бренд як актив просування туристичного продукту	217
Хохуляк О.О. Роль ринку юридичних послуг в системі регіональних ринків.....	221
Повідайчик М.М. Оптимізація прибутку підприємства лісопилної галузі.....	229

РЕГІОНАЛЬНА ТА МІЖРЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Луцишин З.О., Роговська-Іщук І.В. Переваги міждисциплінарного підходу в дослідженні кон'юнктури міжнародних фінансових ринків.....	233
Буднікевич І.М., Крупенна І.А. Комунікаційна розмаїтість маркетингових програм просування туристичної привабливості міст.....	237
Тищенко В.Ф. Вектор інтеграції України в контексті економіки знань.....	244
Жученко А.М., Петровський М.І. Сталий розвиток соціально-економічної системи регіону: базові категорії, принципи, підходи.....	250
Заболотний О.Г. Сутність кластеру та його роль у підвищенні конкурентоспроможності регіону	255
Лішко С.В. Стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку регіону.....	261
Миленький В.М. Система управління інноваційним розвитком регіональної економіки.....	264
Гребень С.Є. Регіональна система як об'єкт та суб'єкт управління регіональним розвитком.....	269
Мигаленко О.І. Управління процесами розвитку регіональних споживчих ринків.....	275
Сорокін С.О. Закономірності розвитку елементів продуктивних сил регіону.....	281
Черник Ю.Ф. Стратегічні пріоритети розвитку регіональних економічних систем.....	286
Чучін А.В. Основи стратегії сталого соціально-економічного розвитку регіону.....	290

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА ЛІСОПИЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

У статті для підприємства лісопильної галузі запропоновано модель оптимізації розкрою лісопильної сировини з урахуванням такого критерію як маржинальний прибуток. Крім факторів сфери збуту оптимізаційна модель враховує також і деякі аспекти сфери постачання підприємства, які значною мірою впливають на вибір показників для цільової функції.

Ключові слова: маржинальний прибуток, модель цілочислового лінійного програмування.

Постановка проблеми. Діяльність вітчизняних промислових підприємств у період економічної кризи потребує значних зусиль для "виживання" фірми в непростих ринкових умовах. Це в свою чергу вимагає посилення уваги до планування виробничої діяльності підприємства на майбутній період та виваженого підходу до формування виробничої програми і вибору ринкових пріоритетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, які стосуються розробки виробничої програми, посідають вагоме місце в дослідженнях вітчизняних вчених, серед яких Г. Афанасьєва, І. Бондар, М. Ковбасюк, В. Москалюк, І. Чаюн та ін. Серед зарубіжних авторів, які займаються вивченням даної проблеми варто відзначити У. Альтенбурга, К. Бунтенштока, Е. Дихтля, В. Кільгера, Ф. Котлера, Х. Хершгена, М. Швайзера та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Досліджуючи практику формування виробничої програми на лісопильних підприємствах України, можна зробити висновок, що вона не в повній мірі відповідає сучасним вимогам господарювання, які склалися в нових умовах ринкових відносин. Це вимагає від підприємств пошуку нових методів планування виробничої діяльності із врахуванням ресурсів підприємства та зовнішнього економічного середовища.

Постановка завдання. Дослідити проблему оптимізації плану розкрою сировини для підприємств лісопильної галузі виходячи з вартісного цільового критерію маржинального прибутку.

Викладення основного матеріалу дослідження. Характерною особливістю лісопильного виробництва є його комплексний характер: в результаті відповідного управлінського рішення результатом процесу розкрою колоди можуть бути одночасно два або більше видів продукції. Комплексність процесу розкрою лісу формує певні складнощі при плануванні затрат у зв'язку з виникненням так званих комплексних затрат [1]. Комплексні затрати на основі критерію залежності затрат від зміни обсягу виробництва можна

розділити на дві групи: постійні та змінні [2]. Постійні комплексні затрати за визначенням не можуть бути розподілені між окремими видами продукції. Але також і змінні комплексні затрати, відповідно до принципу причинності або ідентичності, не можуть бути розподілені між окремими видами продукції [3]. Тобто всі комплексні затрати є непрямими по відношенню до видів продукції, які в свою чергу є результатом процесу комплексного виробництва.

У процесі розкрою лісу первинним чинником комплексних маржинальних затрат виступає не обсяг виробництва конкретного виду продукції, а план розкрою як управлінське рішення про формування поставів для пиловочної сировини. Отже, розподіл маржинальних затрат процесу комплексного виробництва (як матеріальних, які формують матеріально-речову основу продукції, так і конверсійних, які виникають у процесі трансформації предмета праці в готову продукцію) між видами продукції буде умовним [3].

Тому узагальнюючий висновок про комплексні затрати може бути сформульовано таким чином: комплексні затрати є наслідком не управлінського рішення щодо виробничої програми, а управлінського рішення щодо плану розкрою. Розробка поставів на плановий період - це взаємопов'язані послідовні рішення, які в сукупності як цілісна система затверджуються в плані розкрою. Але, якщо на підприємстві використовується система стандартних поставів $p_j(d_i)$ - стабільних у часі типових схем розкрою для кожного діаметра d_i , то окремий постав також можна розглядати як фактор комплексних маржинальних затрат:

$$MP_{ij} = V_{ij} - MZ_{ij},$$

де MP_{ij}, V_{ij}, MZ_{ij} ($i = 1, 2, \dots, m; j = 1, 2, \dots, n$) - маржинальний прибуток, виручка і маржинальні затрати для пиловочної сировини i -ї розмірної групи, розкровою j -м поставом.

Звичайно ж, показники маржинальних затрат по поставу мають певною мірою стохастичний характер, так як крім управлінських рішень менеджменту на маржинальні затрати впливає також такий фактор як якісні характеристики лісопильної сировини (кривизна, овальність та інші

дефекти форми стовбура).

Класифікація факторів, що враховуються при побудові оптимізаційної моделі розкрою пиловочної сировини. При побудові моделі лінійного програмування для оптимізації розкрою лісопилної сировини необхідно спочатку здійснити класифікацію "збутового аспекту" діяльності підприємства на підставі таких критеріїв:

- ступеня диференційованості виробничої програми підприємства;
- ступеня визначеності інформації щодо попиту на продукцію, на основі якої розробляється виробнича програма підприємства;
- ступеня впливу покупців на розмірно-якісні властивості продукції.

У ринковому середовищі за вищенаведеними критеріями підприємство можна віднести до однієї з трьох груп.

Група 1. До цієї групи відносяться підприємства з виробництва стандартизованої продукції для "анонімного" ринку (покупці не мають безпосереднього впливу на розмірно-якісні властивості продукції на стадії її розробки). При цьому планування виробничої програми здійснюється на основі прогностичної інформації щодо попиту на продукцію в плановому періоді.

Група 2. До цієї групи належать підприємства, що виробляють стандартизовану продукцію для "анонімного" ринку, але при укомплектуванні кінцевого виробу враховуються специфічні вимоги замовника. Планування виробничої програми на таких підприємствах здійснюється за комбінованим принципом: на початкових стадіях планування виробничої програми відбувається на основі прогнозних значень попиту на стандартні комплектуючі, а на стадії монтажу планування відбувається на основі специфікації замовника.

Група 3. До цієї групи належать підприємства, що виробляють диференційовану продукцію на замовлення. Замовник має повний вплив на розмірно-якісні характеристики продукції, що випускається. Планування виробничої програми на таких підприємствах здійснюється на основі фактично наявних на підприємстві специфікацій від замовника.

Підприємства лісопилної галузі за вищенаведеними критеріями належать, як правило, до групи 3.

Також при побудові оптимізаційних моделей для лісопилної галузі необхідно враховувати деякі аспекти зі сфери постачання, так як розмірно-якісні властивості лісопилної сировини мають значний вплив на вихід процесу лісопилення. Складання плану розкрою на лісопилних підприємствах може виходити з двох ситуацій щодо сировини:

1. План розкрою базується на фактичній або прогностичній інформації про ціну і можливі обсяги закупівлі лісопилної сировини протягом планового періоду в розрізі діаметрів і сортів;

2. План розкрою базується на фактичній інформації щодо наявних на підприємстві обсягів лісопилної сировини в розрізі діаметрів і сортів.

У першому випадку релевантними затратами в оптимізаційній моделі є маржинальні затрати, які включають також і матеріальні затрати на купівлю та доставку лісу. У другій ситуації релевантними є тільки маржинальні конверсійні затрати, а матеріальні витрати є вже нерелевантними - це так звані безповоротні затрати.

Останнім важливим аспектом при побудові оптимізаційної моделі для лісопилної галузі є вибір цільової функції, які можна класифікувати таким чином:

- функції максимізації цільового показника (максимізація об'ємного виходу лісопилної продукції, максимізація маржинального прибутку за період, максимізація виручки за період);

- функції мінімізації цільового показника (мінімізація об'єму витрат лісопилної сировини в натуральному вимірі для фіксованого виходу, мінімізація маржинальних затрат за період для фіксованого виходу).

Функції мінімізації цільового показника доцільно використовувати на тих підприємствах, де процес розкрою лісопилної сировини є тільки складовим елементом процесу більш глибокої переробки пиломатеріалів. Прикладом може слугувати виробництво паркетної дошки, де процес розкрою є первинним елементом у вартісному ланцюжку. На таких виробництвах зазвичай вигідно здійснювати субоптимізацію по кожній стадії вартісного ланцюга, так як побудова синхронної оптимізаційної моделі є досить складною. Неefективною з точки зору принципу "витрати на інформацію" - економічний ефект від інформації. Для підприємств з глибоким циклом переробки лісопилної сировини процес оперативного планування виробництва здійснюється за принципом "зворотного" планування: вихідним пунктом при складанні планів і бюджетів є фактичний збут. Для лісопилних цехів таких підприємств на плановий період задається певний фіксований обсяг виходу продукції. Оптимізаційна модель в цьому випадку повинна сформувати такий план розкрою лісопилної сировини, який забезпечить виконання виробничої програми лісопилної галузі з мінімальними затратами.

На підприємствах, що спеціалізуються на виробництві пиломатеріалів, доцільно використовувати оптимізаційні моделі з функцією максимізації цільового показника. При цьому в ринковому середовищі моделі з вартісним

цільовою функцією є більш придатними в якості інструменту управління.

Оптимізація плану розкрою пиловочної сировини на основі моделей лінійного програмування. Розглянемо практично орієнтовану модель оптимізації розкрою пиловочної сировини на прикладі одного з підприємств лісопильної галузі Закарпатської області.

Підприємство здійснює розкрій лісопильної сировини на замовлення. Сировина після розкрою в сирому вигляді відразу відвантажується покупцям. Після накопичення певного залишку сировини на складі здійснюється оптимізаційний розрахунок його розкрою. Ті обсяги сировини, які не потрапили в оптимізований план, переносяться в залишок наступного планового періоду. Необхідно відзначити, що особливістю лісопильної галузі є обмеженість строку зберігання лісопильної сировини на складі. Тобто сировина, у якій закінчується термін зберігання, повинна бути включена в оптимальний план розкрою.

Наведемо основні припущення, які лежать в основі моделі:

1) На лісопильній лінії зі стрічкопильною технологією розкрояється сировина з її первинними розмірними параметрами;

2) Оптимізаційна модель відноситься до одного періоду (статична модель);

3) Модель передбачає, що весь вихід з поставу (у тому числі й відходи) реалізуються на ринку;

4) Для відходів існує ринок збуту без обмежень обсягу реалізації;

5) У моделі за кожною технологічною операцією закріплені окремі виробничі потужності;

6) Відсутня можливість введення додаткової зміни і можливість варіювання швидкості виконання технологічних операцій.

Виходячи з наведених вище припущень, пропонується наступна модель цілочислового лінійного програмування для оптимізації плану розкрою.

Цільова функція:

$$F = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n a_{ij} x_{ij} \rightarrow \max$$

Обмеження обсягів виробництва:

$$V_k^1 \leq \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n v_{ijk} x_{ij} \leq V_k^2, k = 1, 2, \dots, s$$

Обмеження потужностей виробництва:

$$\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n p_{ijk} x_{ij} \leq P_k, k = 1, 2, \dots, r$$

Обмеження складських запасів:

$$\sum_{j=1}^n x_{ij} \leq R_i, i = 1, 2, \dots, m$$

Змінні невід'ємні:

$$x_{ij} \geq 0, i = 1, 2, \dots, m; j = 1, 2, \dots, n$$

Умова цілочисловості:

x_{ij} - ціле.

Тут F - маржинальний прибуток на плановий період (не включає матеріальні витрати); x_{ij} - кількість колод i -го діаметру, розкромлених j -м поставом в плановому періоді; a_{ij} - плановий маржинальний прибуток, який генерується в результаті розкрою колоди i -го діаметру j -м поставом; v_{ijk} - нормативний обсяг виходу k -го специфікаційного виду продукції, яка виробляється з колоди i -го діаметру j -м поставом; V_k^1 - нижня і верхня межа обсягу виробництва k -го специфікаційного виду продукції; p_{ijk} - коефіцієнт використання потужностей з k -ї технологічної операції у разі розкрою колоди i -го діаметру j -м поставом; P_k - наявні протягом планового періоду потужності для виконання k -ї технологічної операції; R_i - кількість колод i -го діаметру, які наявні на біржі сировини підприємства на момент оптимізаційного розрахунку.

Якщо підприємство формує план розкрою та виробничої програми за наявності інформації про пропозицію лісопильної сировини на плановий період, то матеріальні витрати стають також релевантними: рішення про придбання сировини приймається синхронно з рішенням відносно розкрою в одній оптимізаційній моделі.

Висновки. Отже, в широкому контексті планування (ситуація наявності інформації про альтернативні можливості придбання лісопильної сировини) оптимізаційна модель повинна враховувати крім маржинальних конверсійних витрат також і матеріальні витрати на придбання лісу, і витрати на зовнішню логістику, а у вузькому контексті (ситуація наявності тільки інформації про сировину на складі) - останні дві статті витрат не включаються у цільову функцію. Подальшим напрямком вдосконалення даної моделі може бути врахування фактора кількості змін в плановому періоді, можливості інтенсифікації деяких технологічних операцій, можливості інтеграції в модель динамічних елементів у формі декількох планових періодів, термінів виконання замовлень, що дозволить підвищити практичну цінність моделі.

Список літератури

1. Bungenstock, Christian: Entscheidungsorientierte Kostenrechnungssysteme: eine entwicklungsgeschichtliche Analyse. Mit einem Geleitwort von Jurgen Weber. - Wiesbaden : Dt. Univ. - Vlg. Wiesbaden: Gabler, 1995.
2. Kilger, Wolfgang: Einfuehrung in die Kostenrechnung. - Wiesbaden: Gabler, 1992. - 482 S.
3. Marcel Schweitzer, Hans-Ulrich Kuepper Systeme der Kosten und Erloesrechnung. 7. Ueberarbeitete und erweiterte Auflage. Verlag Franz Vahlen Muenchen. 1998. - 787 S.

Аннотация

Михаил Повідайчик

ОПТИМИЗАЦИЯ ПРИБЫЛИ ПРЕДПРИЯТИЯ ЛЕСОПИЛЬНОЙ ОТРАСЛИ

В статье для предприятия лесопильной отрасли предложена модель оптимизации раскроя лесопильного сырья с учетом такого критерия как маржинальная прибыль. Кроме факторов сферы сбыта оптимизационная модель учитывает также и некоторые аспекты сферы снабжения предприятия, которые в значительной степени влияют на выбор показателей целевой функции.

Ключевые слова: маржинальная прибыль, модель целочисленного линейного программирования.

Summary

Myhailo Povidaychuk

OPTIMIZATION OF REVENUE AT SAWMILL ENTERPRISE

The article proposed the optimization model of cutting the sawmill materials including such criteria as the marginal profit for the sawmill enterprise. In addition to the factors of sale, the optimization model also takes into account some aspects of the sphere of company's supply, which greatly effect the choice of indicators for the objective function.

Keywords: marginal profit, model of integer linear programming.